

Poljski pristup potpori usklađenosti s propisima o sigurnosti i zdravlju na radu: uloga inspektorata rada i službi za prevenciju

Sažetak

Autori:

Ewelina Wołosik, Anna Chowaniec, Radosław Antczak (Ecorys Poljska).

Paulina Kaczmarek, Marta Wiszniewska, Joanna Jurewicz, Jolanta Walusiak-Skorupa
(Institut za medicinu rada Nofer – NIOM).

Upravljanje projektom:

Lorenzo Munar, Dietmar Elsler - Europska agencija za sigurnost i zdravlje na radu (EU-OSHA).

Ovo izvješće naručila je Europska agencija za sigurnost i zdravlje na radu (EU-OSHA). Njegov sadržaj, uključujući sva iznesena mišljenja i/ili zaključke, pripada samo autorima i ne odražava nužno stavove EU-OSHA-e.

Ni Europska agencija za sigurnost i zdravlje na radu ni osobe koje djeluju u njezino ime nisu odgovorne za način upotrebe navedenih informacija.

© Europska agencija za sigurnost i zdravlje na radu, 2026.

Umnožavanje je dopušteno pod uvjetom da se navede izvor.

Za svaku upotrebu ili umnožavanje fotografija ili drugog materijala koji nije zaštićen autorskim pravom Europske agencije za sigurnost i zdravlje na radu potrebno je zatražiti dopuštenje izravno od nositelja autorskih prava.

Ovo se izvješće¹ bavi dvjema glavnim kategorijama aktera u području sigurnosti i zdravlja na radu: državnim inspektoratom rada (Państwowa Inspekcja Pracy – PIP) i službama za prevenciju, koje uključuju službe za sigurnost i zdravlje na radu i službe medicine rada.

Nalazi se temelje na detaljnoj studiji u kojoj su upotrijebljeni kvalitativni i kvantitativni podatci, uključujući preglede dostupnih dokumenata, izvješća, medijskih sadržaja i razgovora s relevantnim dionicima.

U izvješću se ističe da na razini EU-a nema dovoljno podataka, informacija i znanja o ulozi inspektorata rada i službi za prevenciju u pružanju potpore usklađenosti s propisima o sigurnosti i zdravlju na radu. Stoga je odlučeno da će se provesti studije slučaja za pojedinačne zemlje, odnosno Njemačku, Irsku, Norvešku, Poljsku i Portugal, a potom izraditi komparativna analiza tih pet zemalja.

U ovom se izvješću opisuju ishodi i nalazi istraživačkog projekta u Poljskoj. Osim toga, provedeno je šest studija slučaja i izrađena su dva sažetka politike o ulozi inspektorata rada i službi za prevenciju u pružanju potpore usklađenosti².

U ovom se izvješću predstavlja pristup inspekciji rada u Poljskoj, koji bi se mogao odrediti kao model zajedničke provedbe. Model zajedničke provedbe podrazumijeva suradnički pristup osiguravanju usklađenosti s propisima o sigurnosti i zdravlju na radu uz sudjelovanje različitih institucija i organizacija. Taj pristup kombinira inspeksijske i preventivne aktivnosti, a cilj mu je osigurati usklađenost sa zakonima o radu putem inspekcija, novčanih kazni i korektivnih mjera, koje se često organiziraju u okviru jedinstvenog / središnjeg tijela odgovornog za inspekciju rada.

Državni inspektorat rada sastoji se od centraliziranog državnog inspektorata rada i 16 okružnih inspektorata rada, uz centar za osposobljavanje i obrazovanje. Općenito, glavne odgovornosti državnog inspektorata rada obuhvaćaju tri tematska područja: (1) zdravlje i sigurnost na mjestu rada, (2) usklađenost s pravnom zaštitom radne snage i (3) osiguravanje zakonitosti zapošljavanja. Ta se misija ostvaruje uobičajenim provedbenim aktivnostima: ciljanim inspekcijama i proaktivnim mjerama osmišljenima za ublažavanje rizika od nesreća i osiguravanje usklađenosti s propisima o radu. Međutim,

¹ Cjelovito izvješće dostupno je na: <https://osha.europa.eu/en/publications/polands-approach-supporting-occupational-safety-and-health-compliance-role-labour-inspectorate-and-prevention-services>.

² U izvješću se kontinuirano upućuje na šest studija slučaja. Slučajevi su numerirani kao „slučaj PL1”, „slučaj PL2” itd., pri čemu se PL odnosi na Poljsku. To je dodatno objašnjeno u poglavlju o metodologiji.

Vidjeti dokument EU-OSHA – Europska agencija za sigurnost i zdravlje na radu, *Rješavanje problema stresa na radnom mjestu u Poljskoj: potpora usklađenosti sa zahtjevima sigurnosti i zdravlja na radu (slučaj PL1)*, 2025.

<https://osha.europa.eu/en/publications/addressing-workplace-stress-poland-supporting-occupational-safety-and-health-compliance-case-pl1>

Vidjeti dokument EU-OSHA – Europska agencija za sigurnost i zdravlje na radu, *Sporazumi poljskog državnog inspektorata rada: potpora usklađenosti sa zahtjevima sigurnosti i zdravlja na radu (slučaj PL2)*, 2025.

<https://osha.europa.eu/en/publications/polish-state-labour-inspection-agreements-supporting-occupational-safety-and-health-compliance-case-pl2>

Vidjeti dokument EU-OSHA – Europska agencija za sigurnost i zdravlje na radu, *Ukrajinski radnici izbjeglice i migranti: potpora usklađenosti sa zahtjevima sigurnosti i zdravlja na radu (slučaj PL3)*, 2025.

<https://osha.europa.eu/en/publications/ukrainian-refugee-and-migrant-workers-supporting-occupational-safety-and-health-compliance-case-pl3>

Vidjeti dokument EU-OSHA – Europska agencija za sigurnost i zdravlje na radu, *Poljski „Sporazum o sigurnosti u graditeljstvu”: potpora usklađenosti sa zahtjevima sigurnosti i zdravlja na radu (slučaj PL4)*, 2025.

<https://osha.europa.eu/en/publications/polish-agreement-safety-construction-supporting-occupational-safety-and-health-compliance-case-pl4>

Vidjeti dokument EU-OSHA – Europska agencija za sigurnost i zdravlje na radu, *Programi prevencije i inspekcije u Poljskoj: potpora usklađenosti sa zahtjevima sigurnosti i zdravlja na radu (slučaj PL5)*, 2025.

<https://osha.europa.eu/en/publications/polish-sector-prevention-and-inspection-programmes-supporting-occupational-safety-and-health-compliance-case-pl5>

Vidjeti dokument EU-OSHA – Europska agencija za sigurnost i zdravlje na radu, *Poljske inicijative za potporu stručnjacima za sigurnost i zdravlje na radu: potpora usklađenosti sa zahtjevima sigurnosti i zdravlja na radu (slučaj PL6)*, 2025.

<https://osha.europa.eu/en/publications/polish-initiatives-support-osh-experts-supporting-occupational-safety-and-health-compliance-case-pl6>

Sažeci politike:

Vidjeti dokument EU-OSHA – Europska agencija za sigurnost i zdravlje na radu, *Poljski inspektorat rada za potporu usklađenosti s propisima sigurnosti i zdravlja na radu*, 2025.

<https://osha.europa.eu/en/publications/polish-labour-inspectorate-supporting-occupational-safety-and-health-compliance>

Vidjeti dokument EU-OSHA – Europska agencija za sigurnost i zdravlje na radu, *Službe za prevenciju u podupiranju usklađenosti s propisima sigurnosti i zdravlja na radu u Poljskoj*, 2025.

<https://osha.europa.eu/en/publications/prevention-services-role-supporting-occupational-safety-and-health-compliance-poland>

državni inspektorat rada osim klasične provedbe radi i prema modelu zajedničke provedbe. Prvenstveno ima zadaću provoditi preventivne aktivnosti, kombinirane inspekcijske i preventivne aktivnosti, aktivnosti usmjerene na određene sektore ili teme, promicati zaštitu na radu i provoditi obrazovne inicijative usmjerene na poticanje kulture sigurnosti i njegovanje zdravih radnih okruženja u poljskim poduzećima. Model zajedničke provedbe očituje se i u širokoj mreži suradnje i dionika uključenih u aktivnosti državnog inspektorata rada, kao što su, među ostalim, čitav niz drugih državnih institucija, organizacija za sigurnost i zdravlje na radu, socijalnih partnera, sektorskih organizacija i sveučilišta.

Kad je riječ o prevenciji u području sigurnosti i zdravlja na radu, izvješćem su obuhvaćene dvije ključne dimenzije: službe za sigurnost i zdravlje na radu te služba medicine rada. Služba za prevenciju u području sigurnosti i zdravlja na radu može biti zasebna jedinica / radno mjesto unutar poduzeća čiji je zadatak organizirati preventivne aktivnosti za zaštitu radnika od profesionalnih rizika, poboljšati uvjete sigurnosti i zdravlja na radu te savjetovati poslodavca o pitanjima povezanim sa sigurnošću i zdravljem na radu. Stručnjaci za sigurnost i zdravlje na radu mogu raditi kao interno osoblje (zaduženo za poslove sigurnosti i zdravlja na radu ili zaposleno na drugim radnim mjestima, ali imenovano za obavljanje tih poslova) ili kao vanjski stručnjaci angažirani za određene zadatke. Stručnjaci za sigurnost i zdravlje na radu imaju ključnu ulogu u osiguravanju sigurnih i zdravih radnih uvjeta. Međutim, na poljskom jeziku naziv te službe glasi Sigurnost i higijena na radu (Bezpieczeństwo i higiena pracy, BHP), što u određenoj mjeri ukazuje na ograničen opseg njezina djelovanja u zdravstvenim pitanjima.

Specijalisti medicine rada liječnici su medicine rada odgovorni za obavljanje zdravstvenih pregleda radnika. Svaki radnik mora obaviti zdravstveni pregled bez obzira na radno mjesto ili vrstu posla, pod uvjetom da je u redovnom radnom odnosu³. Stoga zdravstvenim pregledima nisu obuhvaćeni radnici zaposleni na temelju građanskopravnih ugovora i drugih netipičnih oblika zapošljavanja. Naime, poduzeća moraju izdati uputnicu za pregled. Najčešće to čine stručnjaci za sigurnost i zdravlje na radu (interni ili vanjski) ili, u manjim poduzećima, drugo nadležno osoblje kojem je dodijeljen taj zadatak. Te bi se uputnice trebale temeljiti na procjeni profesionalnog rizika za odabrane zaposlenike te se u njima navode rizici za sigurnost i zdravlje na radu koji su prisutni na mjestu rada. Liječnici medicine rada provode zdravstvene preglede temeljem uputnice. Stoga kvaliteta zdravstvenog pregleda radnika ovisi o kvaliteti procjene rizika u poduzeću.

Općenito, u ovom se izvješću daje pregled aktivnosti i glavnih poteškoća s kojima se suočavaju službe za inspekciju rada te službe za prevenciju u području sigurnosti i zdravlja na radu i medicine rada te njihova uloga u pružanju potpore usklađenosti u području sigurnosti i zdravlja na radu u Poljskoj. U drugom poglavlju, *Kontekst sigurnosti i zdravlja na radu u Poljskoj*, opisuju se pravna i operativna okruženja u kojima ta tijela djeluju te se pruža uvid u poljski regulatorni okvir kojim se uređuju prakse u području sigurnosti i zdravlja na radu. Treće poglavlje, *Aktivnosti državnog inspektorata rada*, bavi se temeljnim aktivnostima državnog inspektorata rada, uključujući rješavanje pritužbi i inspekcije rada, te njegovim modelom zajedničke provedbe za prevenciju rizika za sigurnost i zdravlje na radu. Govori se i o dinamici rješavanja pritužbi uz navođenje činjenice da je 2023. došlo do smanjenja broja **pritužbi koje se u uglavnom odnose na pitanja povezana s osnovnom plaćom i radnim odnosom**.

U trećem poglavlju opisuje se i provedba inspekcija, od inspekcija koje se provode na temelju pritužbi do planiranih inspekcijskih aktivnosti. U tom odjeljku raspravlja se **o odabiru sektora na koje će se usmjeriti inspekcije koji se mora temeljiti na pouzdanom pristupu utemeljenom na podatcima**. Državni inspektorat rada uspostavlja svoje inspekcijske i prevencijske aktivnosti na temelju analize broja nesreća sa smrtnim ishodom i teških nesreća, pri čemu je posljednjih godina naglasak na građevinskom sektoru, koji bilježi najveći udio takvih nesreća.

U trećem poglavlju opisan je i pristup državnog inspektorata rada izricanju novčanih kazni, na koji utječe struktura poljskog gospodarstva koje čine MSP-ovi. **S obzirom na dominaciju MSP-ova, inspekcija rada naglasak stavlja na pozitivno poticanje i edukaciju, dok se novčane kazne prilagođavaju financijskim mogućnostima pojedinog poduzeća. Istodobno, inspektori rada upozoravaju da trenutačne novčane kazne nisu dovoljno visoke, posebno s obzirom na opetovana i teška**

³ Informacije o različitim oblicima zapošljavanja prema poljskom Zakonu o radu i njihovoj povezanosti sa sigurnošću i zdravljem na radu te inspekcijom rada dostupne su u okviru 7 u nastavku. Više informacija dostupno je i u odjeljku „Zaposlenici” na mrežnoj stranici državnog inspektorata rada: <https://www.pip.gov.pl/en/for-employees/forms-of-employment>

kršenja. Stoga se u tom dijelu opisuju prijedlozi iz Godišnjeg izvješća o radu za 2023., među ostalim oni koji se odnose na nefinancijski pristup provedbi. Na kraju se spominju horizontalne aktivnosti, kao što su: sektorski programi usmjereni na pojedine gospodarske sektore, kao što je kampanja „Budowa. STOP Wypadkom” (Gradilište. STOP nesrećama); programi usmjereni na određene vrste poduzeća (vidjeti okvir 9: *Primjer inicijative državnog inspektorata rada usmjerene na MSP-ove*); aktivnosti namijenjene ciljanim ranjivim skupinama, kao što su mladi koji ulaze na tržište rada; te širok spektar osposobljavanja, radionica i promotivnih aktivnosti koje podupiru prevenciju u području sigurnosti i zdravlja na radu.

U četvrtom poglavlju, *Aktivnosti službi za prevenciju u području sigurnosti i zdravlja na radu i medicine rada*, govori se o ulogama i odgovornostima stručnjaka za sigurnost i zdravlje na radu i specijalista medicine rada u osiguravanju dobrobiti radnika putem proaktivnih zdravstvenih i sigurnosnih mjera. Dio o stručnjacima za sigurnost i zdravlje na radu sadrži informacije o njihovim karakteristikama, prvenstveno na temelju nalaza Središnjeg instituta za zaštitu rada – Nacionalnog istraživačkog instituta (CIOP-PIB) iz 2020. (Dobrzynska, 2020.) **o broju specijalista za sigurnost i zdravlje na radu, opsegu njihova rada te vrsti zadaća koje obično obavljaju interni i vanjski stručnjaci za sigurnost i zdravlje na radu. U njemu se raspravlja i o kvalifikacijama stručnjaka za sigurnost i zdravlje na radu i uspoređuju stručnjaci s uskim specijalističkim znanjima sa stručnjacima općega profila (s praktičnim iskustvom u radu s poduzećima).** Odjeljak o stručnjacima za sigurnost i zdravlje na radu zaključuje se prikazom njihovih osobnih motivacija te prepreka s kojima se suočavaju u toj profesiji. Drugi dio četvrtog poglavlja bavi se zdravljem i sigurnosti na radu i liječnicima medicine rada te opsegom i postupcima provođenja zdravstvenih pregleda radnika. Četvrto poglavlje bavi se i izazovima službi medicine rada, uključujući neravnomjernu geografsku raspodjelu liječnika medicine rada i centara za medicinu rada u Poljskoj. Na kraju se razmatra **preventivni potencijal medicine rada, koji je nedovoljno iskorišten, kao i prepreke u pristupu zdravstvenim pregledima radnika, primjerice u poljoprivredi, gdje poljoprivrednici zbog svojega oblika zaposlenja nisu obuhvaćeni obveznim zdravstvenim pregledima.**

U petom poglavlju, *Suradnje i sinergije*, dodatno se razmatraju sinergije u poljskom sustavu sigurnosti i zdravlja na radu, pri čemu se analiziraju suradnje u okviru državnog inspektorata rada, s naglaskom na četiri glavne vrste: suradnju u provedbi inspekcija, suradnju u razmjeni stručnih znanja, suradnju u promotivnim aktivnostima i suradnju u razmjeni znanja/podataka. Usto, državni inspektorat rada surađuje s ustanovama za preventivne usluge, socijalnim partnerima i poslovnim subjektima. U tom se poglavlju daje pregled načina na koji se te sinergije stvaraju, njihovih pravnih osnova i opsega te onoga što obuhvaćaju u smislu promicanja i provedbe. **U dijelu o inspekciji rada razmatraju se praktični aspekti i primjeri suradnje koji doprinose modelu zajedničke provedbe. Kad je riječ o službama za prevenciju u području sigurnosti i zdravlja na radu i medicine rada, sveobuhvatan prikaz suradnje i sinergija pokazao se zahtjevnijim s obzirom na raznolikost aktera uključenih u prevenciju u području sigurnosti i zdravlja na radu.**

U šestom poglavlju, *Izazovi službi za inspekciju rada te službi za prevenciju u području sigurnosti i zdravlja na radu i medicine rada*, utvrđuju se izazovi u poljskom sustavu sigurnosti i zdravlja na radu s kojima se obično suočavaju službe za inspekciju rada, prevenciju u području sigurnosti i zdravlja na radu te medicine rada. Obje se službe suočavaju s izazovom planiranja i provedbe svojih aktivnosti u gospodarstvu u kojem prevladavaju MSP-ovi, pitanjima povezanim s ljudskim resursima (velik opseg posla, ograničeni ljudski resursi, potreba za stručnim znanjima) te potrebom razvoja pristupa koji odgovaraju izazovima novog tržišta rada, kao što je porast rada na daljinu i honorarnih poslova / rada putem platformi. To je sažeto prikazano u sedmom poglavlju, *Zaključci i ključni nalazi*. Naime, u posljednjem poglavlju ističe se suradnički pristup inspekcijama rada koji se temelji na podacima i kojim se podupire odgovaranje na izazove na dinamičnom tržištu rada. Raspravlja se o izmjenama sustava novčanih kazni te se predstavlja ideja koja uključuje nefinancijske mjere. Raspravlja se i o ljudskim resursima i opsegu nadležnosti državnog inspektorata rada. U tom posljednjem poglavlju ističe se i važnost najnovijih istraživanja koja pružaju informacije o stručnjacima za sigurnost i zdravlje na radu. To pokazuje da te studije doprinose raspravama o temama kao što su kvalifikacije stručnjaka za sigurnost i zdravlje na radu i potražnja za stručnim znanjem o sigurnosti i zdravlju na radu (bilo da je riječ o stručnjacima općeg profila ili specijalistima za određena područja). Kad je riječ o službi medicine rada, u završnom poglavlju naglašava se njezin preventivni potencijal te regionalne razlike u pristupačnosti zdravstvenih pregleda za radnike.

Europska agencija za sigurnost i zdravlje na radu (EU-OSHA) pridonosi naporima kako bi Europa bila sigurnije, zdravije i produktivnije mjesto za rad. Agencija istražuje, izrađuje i distribuira pouzdane, uravnotežene i nepristrane informacije o sigurnosti i zdravlju te organizira paneuropske kampanje za podizanje razine svijesti. Ovu Agenciju sa sjedištem u Bilbao u Španjolskoj osnovala je Europska unija 1994. godine, a u njoj zajedno djeluju predstavnici Europske komisije, vlada država članica te udruga poslodavaca i radnika, kao i vodeći stručnjaci iz svih država članica EU-a i šire.

information@osha.europa.eu

<https://osha.europa.eu>